

גדרי פת הבאה בכסנין

מקור הדין ודעות הראשונים

בגמרא מובא דין פת הבאה בכסנין שהם מאמים שמברכים עליהם מזונות וכשקובעים סעודה עליהם מברכים המוציא

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מב עמוד א

רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא, אייתו לקמייהו פת הבאה בכסנין. כי אתא, שמעיניהו דקא מברכי המוציא. אמר להו: מאי ציצי דקא שמענא? דילמא המוציא לחם מן הארץ קא מברכיתו? - אמרי ליה: אין; דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה: פת הבאה בכסנין מברכין עליה המוציא, ואמר שמואל: הלכה כרבי מונא.

אמר להו: אין הלכה כרבי מונא אתמר. אמרי ליה: והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל, לחמניות עוגות, מטעמים - מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא! - שאני התם דקבע סעודתיה עליהו, אבל היכא דלא קבע סעודתיה עליהו - לא.

שני פירושים מובאים בערוך למהב"כ דעת רב האי גאון שהוא דבר יבש שנכנס ודעת ר"ח שהוא בצק רגיל ממולא סוכר ושקדים.

2. הערוך לר' נתן מרומי ערך פת הבאה בכסנין

פת הבאה בכסנין פירש רב האי גאון הם כעכי והיא פת בין מתובלת ובין שאינה מתובלת שעושיין אותה כעבין יבשין וכוססין אותה כבלי המשתה ושלא בבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלין ממנו קמעא ...

ור"ח פירש זה הפת עשויה כמין כסנין מלאים סוכ"ר ושקדים ואגוזין כמין כעכין ולועסין אותן בבתי משתאות.

הרמב"ם סובר שפהב"כ היא פת שהבצק שלה נילוש עם תוספות שנתנות לבצק טעם מיוחד

3. רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ט

עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות, ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא.

4. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף ז

פת הבאה בכסנין, יש מפרשים: ... ו"א... ו"א... והלכה כדברי כולם שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין.

גדר נילוש

הבית יוסף סבר בתחילה שמה שנילוש במעט דבש דינו עדיין כלחם ולמסקנה סבר שאפילו יש בו מעט דבש אם ניכר טעמם בעיסה ברכתם מזונות ומטעים שאין דרך לקבוע על פת כזו סעודה

5. בית יוסף אורח חיים סימן קסח אות ז ד"ה ומה שפירש

הנה נראה לומר דהיינו דוקא בשלא נתן מים אלא מעט אבל אם נתן בה מים הרבה אף על גב שנתן בה גם כן שאר משקין כיון דמיעוטא נינהו בטלים הם לגבי המים ויש לאותה עיסה דין פת לכל דבר...

ותדע דהא עיסה שנילושה במי פירות תנן (חלה פ"ב מ"ב) דחייבת בחלה ואפילו הכי אינו מברך עליה המוציא כל שלא קבע עליה הילכך על כרחך לומר דלאו במידי דמיקרי לחם תליא מילתא אלא לא קבעו חכמים לברך המוציא ושולש ברכות אפילו בכזית אלא בלחם שדרך בני אדם לקבוע עליו דהיינו עיסה שנילושה במים לבד בלי שום תערובת אבל כל שיש בה שום

תערובת ממי פירות או מתבלין כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתו עליו לא חייבוהו לברך המוציא ושולש ברכות אלא אם כן אכל שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו והוא שיהיה טעם התערובת ניכר בעיסה דומיא דעירב בה מיני תבלין שטעמם ניכר בעיסה וזה נראה עיקר.

דעת הרמ"א ע"פ המנהג באשכנז כסברא הראשונה של הבית יוסף שלברכת מזונות צריך דוקא שעיקר העיסה נילוש בנותני הטעם ולא מספיק שטעמם ניכר

6. דרכי משה הקצור אורח חיים סימן קסח

(ב) אבל אין המנהג כדבריו שהרי בשבתות וימים טובים ונשואין מברכין המוציא על מיני לחם המתובלין הרבה וניכר בהם במראה ובטעם על כן נראה דס"ל דלא יצא מכלל לחם במה שעירב בו תבלין או שאר משקין מעט אלא אם כן עיקר העיסה נילוש באותן דברים. ואפשר שגם דעת הרמב"ם כן דלא כפי' שפירש בית יוסף ומכל מקום נראה לי שאותן מיני מתיקה שקורין לעקו"ך דינן כדין פת הבאה בכסנין שהרי יש בהן דבש ובשמים הרבה ועיקר העיסה נילוש בהן:

השו"ע פסק כמסקנתו בבית יוסף שכל שהטעם ניכר ברכתו מזונות והרמ"א כדבריו בדרכ"מ שצריך להיות הדבש והתבלין עיקר

7. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף ז

פת הבאה בכסנין... י"א שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה,

(דבריו הרמ"א: ו"א שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין לעקו"ך שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, וכן נוהגים) (רש"י וערוך וכן יש לפרש דעת רמב"ם);

המשנ"ב כתב לגבי תבלין שצריך טעם חזק ביחס לקמח ולגבי נוזלים שיהיו רוב כנוד המים

8. משנה ברורה סימן קסח ס"ק לג

(לג) הרבה תבלין או דבש וכו' - ר"ל שכ"כ תבלין מעורב בהן עד שעל ידי זה יהיה מנכר התבלין בטעם יותר מהקמח (ונראה שהמשנ"ב מחלק בין תבלין שתלוי בטעם ויגבר על הקמח בטעמו לנוזלים שתלוי בכמות ונפק"מ ללחם שום. וצ"ע.) וכן בדבש ושמן וחלב בעינין שיהיה הרוב מהן ומיעוט מים שע"ז נרגש מהן הטעם הרבה מאד עד שע"ז הם העיקר וטעם העיסה טפל וכן בצירור הראשון שכתב השו"ע שממלאין מהם בעינין ג"כ שיהיה המילוי הרבה כ"כ עד שע"ז יהיה נרגש הטעם הרבה מאד:

מאפה שנילוש במיץ שעשוי מרכז ורוב מים

למנהג הספרדים - כל שניכר המתקות מברך מזונות.

למנהג האשכנזים - כיון שרוב מים ברכתו המוציא (מנח"י ט ז. שבט הלוי ט מד. הליכות שלמה פסח חלק ט הערה 85)

דעות נוספות בפוסקי אשכנז

חוט שני ברכות (עמ' אסא) בשם החזו"א בדעת המשנ"ב - העיקר שיהיה טעם טעמים של מזונות שבני אדם מתענגים בזה.

מג"א (יה) - דבש מרובה מהקמח.

ערוה"ש (פסח כה) - בראיית העינין יהיה ניכר שיש בהם מי פירות או תבלין.

ברכת לחמניות מתוקות/ בורקס גדול

נחלקו האחרונים האם דרך השימוש משפיעה על הברכה או רק הגדר ההלכתי של חז"ל

עמק ברכה (הגר"א פומרנצ'יק, דין לחם אות ב) - מכל הפוסקים משמע, שגם בזמן הזה אין מברכים במ"מ אלא דווקא על פה"ב כפי המנהג שהיה בימי חז"ל, ולא משגיחין בכל זמן וזמן כפי מנהגו".

הגאון מליסא (הגדת מעשה ניסים דיני ברכת במ"פ) - הכל תלוי בראות עיני המורה, וכל שהוא פת שאינו מדרך העולם לקבוע עליו סעודה לפי ראות עיניו - יש לו דין פה"ב.

מכך גם נחלקו המנהגים לגבי לחמניות מתוקות המובאות בסעודות גדולות

למנהג הספרדים - אור לציון (ב, יב ד), **חזו"ע** (ברכות נה), **הגרמ"א** (מאמ"ר א אור"ח ה) - כל שניכר המתקנות ברכתו **מזונות** למרות שמביאים אותם לקבוע לחתונות לסעודה (ואדרבה מכאן ראה שגם אין דרך לקבוע עליהם כיון שמביאים לחונות ולא לבתי. מאמ"ר שם. ובאול"צ כתב גם שיר"ש יאכלם עם פת). אמנם מצטרף ללחם משנה (מאמ"ר שם)

למנהג האשכנזים:

- אם נילושו במים ורק הוסיפו סוכר ברכתם **המוציא**.
- **ואם נילושה ברוב מי פירות יש** אומרים שתהיה ברכתם מזונות ואפילו שדרך להביאם כסעודה (הגרשו"א ורבני בד"צ העד"ה הוב"ד וזאת הברכה עמ 41).

- ויש אומרים שכיון שדרך להביאם בסעודות יתכן וברכתם המוציא וראוי להמנע מלאכלם ללא פת (שם בשם הגריש"א והרב קרלין).
- ויש אומרים שברכתם המוציא (שפ בשם הרב וזנר)

- **לחם שום:** אין לחלק לענין זה בין נילוש בדברים שדרך להביא אותם לשובע לנילוש בשאר דברים. ואם יהיה נילוש בביצים, ברוסק עגבניות, בבשר או בשום יהיה ברכתו מזונות על פי הגדרים לעיל (כלומר כשניכר הטעם למנהג ספרד ולמנהג אשכנזי שכל לישתו בזה. ראה משנ"ב צד לענין ביצים. אול"צ ב יב ה לענין רסק עגבניות. וחזו"ע עמ' סח לגב טעם בשר או דגים בעיסה. **ובדברי הרב מוצפי בלחם שום**)

בצק רגיל שטוגן בשמן

דין לחם מבושל

השו"ע מביא מחלוקת ראשונים בדין עסה שבושלה או טוגנה וכותב בסתם שברכתה מזונות כיון שאין עליה שם פת

9. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף יג

אפילו דבר שבליטלו (פירוש לישת הקמח במים) עבה, אם בשלה או טגנה אין מברך עליה המוציא, אפילו שיש עליה תוריתא דנהמא ואפילו נתחייבה בחלה, דברכת המוציא אינו הולך אלא אחר שעת אפייה;

ויש חולקין ואומרים דכל שתחילת העיסה עבה, אפילו ריככה אח"כ במים ועשאה סופגנין (פירוש עיסה שלשוה ועשאהו כמין ספוג) ובשלה במים או טגנה בשמן, מברך עליהם המוציא (ונהגו להקל),

וירא שמים יצא ידי שניהם, ולא יאכל אלא ע"י שיברך על לחם אחר תחלה. (ובאול"צ ב יב ה כתב שמרן חזר בו ביו"ד וסובר לגמרי כדעה ראשונה ואין לחוש לשניה)

הגה: ... וכל זה לא מיירי אלא בעיסה שאין בה שמן ודבש וכיוצא בו, אלא שמתווגן בהן, אבל אם נילוש בהן כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין.

עיסה מטוגנת ושנאפתה לבסוף

אמנם אם לאחר הבישול אפו את הפת ברכתה המוציא

10. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף יד

חלוט (פירוש כמין פת חולטין אותו ברותחין) שאח"כ אפאו בתנור, פת גמור הוא ומברך עליו המוציא.

המג"א סובר שאפילו טוגן בשמן קודם אפיה וקיבל טעם תהיה ברכתו המוציא אע"פ שקיבל טעם שמן בלישה

11. מגן אברהם סימן קסח ס"ק לט

וברי"ו משמע שאפ"י טגנו בשמן ואפאו אח"כ מברך המוציא.

המשנ"ב מביא בשם אחרונים שכיון שקיבל טעם שמן בטיגון דינו כנילוש בשמן ולכן כשנאפה יהיה כפת הבאה בכסנין

12. משנה ברורה סימן קסח ס"ק פה

עוד הביא המ"א דאפילו טגנו בשמן ואפאו אח"כ מברך המוציא ומוכח שם מדבריו דס"ל דאפילו בדלא קבע עליהו מברך המוציא אכן הט"ז ועוד הרבה אחרונים הסכימו עמו דטיגון בדבש או בשמן וכה"ג משהו אותו לפת הבאה בכיסנין כמו אם נילוש באלו המינים ובדלא קבע סעודה מברך במ"מ ועל המחיה.

גדר ממולא

גם במילוי צריך שהטעם יורגש באכילה ולמשנ"ב ניכר הרבה

13. משנה ברורה סימן קסח ס"ק כח

(כח) ואגוזים ושקדים וכו' - או או קאמר ומסתברא דמיירי ג"כ שטעם המילוי ניכר בעיסה וכמו שמסיים לבסוף: (וראה לעיל ס"ק לג שכתב לשיטתו שיהיה ניכר הטעם הרבה מאד)

יש שרצו להסביר במשנ"ב שצריך שהמילוי יתן טעם בבצק עצמו. אמנם נראה שפחות מסתבר לומר זאת ככוונת השו"ע שדיבר על אגוזים ושקדים. וכן כיון שלפי דבריהם נהיו גדרי נילוש וממולא יסוד אחד ואינם שתי שיטות.

הזמן הקובע להגדרת הברכה של העיסה הוא זמן האפיה וממילא צריכה להיות ממולאת כבר בזמן האפיה

14. בן איש חי שנה ראשונה פרשת פינחס סעיף כ

וכן ה"ה פת העשוי כמין כיסין שקורין בערכי סמבוס"ך שממלאים אותם קודם אפייתם בסוכ"ר עם שקדים או עם אגוזים או שאר מיני פירות ותבלין.

ליסוד זה יש נפק"מ לקולא כשאוכל העיסה ללא המילוי

15. משנה ברורה סימן קסח ס"ק כז

וכתב הט"ז דאם נלקח הפירות ואוכל רק העיסה אפ"ה מברך במ"מ ולא המוציא דיש עליה דין כיסנין כיון שנאפה עם מילוי הפירות שאין דרך לקבוע סעודה על פת כזו:

וכן יש נפק"מ לחומרא שלחם שעשאו צנימים כבר לא ישנה את ברכתו לדין נכסס (אול"צ מו י).

במקום של ספק גם פוסקי ספרד הביאו בחשבון את סברת התכלית

22. שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק יב - הערה ג

ואפילו פיתות הנכססות מעט (כגון פיתה עיראקית) מ"מ אין בזה ספק שמא ברכת המוציא וכפי שהבאנו לעיל לענין מצה, ומשום שמלבד שדרך לקבוע סעודה עליהם, יש בפיתות אלו חלקים רכים שאינם נכססים, וכגון בצדדים, ולכן דינם כלחם לכל דבר.

אכילת מצה בשאר ימות השנה

למנהג האשכנזים מברכים המוציא כיון שאינם נחשבות נכססות לגמרי ועשויות לשביעה

23. הליכות שלמה פסח פרק י' דבר הלכה כח

מנהגנו לברך עליה (על המצה) המוציא כל ימות השנה ורואין אותה כלחם גמור. וכנראה סבירא לן שאין זה כמו כעכים יבשים הואיל ו"ואינן מתפוררים כשמכניסין לפה" ועשויו גם לשביעה.

גם פוסקי ספרד הסתפקו בדיון זה. והחיד"א כתב שרוב העם נוהגים לברך מזונות אמנם מסבירא היה נראה לברך המוציא

24. מחזיק ברכה אורח חיים סימן קנח ס"ק ה

ה. (לעיל) הרב שיירי פנה"ג בס"י זה כתב דנשאל על האוכל מצה שנלושה במים לבד אחר הפסח מה דינו והשיב שיטול ידיו ויברך המוציא וג' ברכות דהיינו ברכת המזון עש"ב. והרב בית דוד א"ח סימן ע' שהחזיק הוראה זו מתרי טעמי חדא כי הביסקוגו"ש הם מכניסים אותם לתנור פעם אחרת או משהים אותם יותר משיעור אפיה אבל המצות אינן משהים אותם אלא שיעור אפיה. ועוד שהיה למצה זו בפסח דין פת ע"ש ובס"י פ"ג באורך. והיה מקום לפקפק קצת בזה כי המצות הם יותר קשות מהביסקוגו"ש וכמ"ש הוא ז"ל ויבשות לבד מיקרי כסנין ...

והטעם האחר דהיה פת בחג הפסח יש לדחות דאימא תמיד נעשו על דעת כסנין ובפסח קובע סעודה ומברך המוציא ובה"מ כדן פהב"כ דכשקובע עליו דינו כפת גמור (ולכאורה מגדיר קביעה על פי התכלית)

ומה גם דרוב המון העם קודם הפסח אוכלין מצה ומברכין במ"מ ומעין ג' וכן נוהגין אחר הפסח ג"כ להחשיבה ככעכין יבשים.

אמנם אחר ההשקפה הטב יש לקיים דברי הרב בית דוד כאשר יראה המעיין ומיהו ירא שמים מהיות טוב לא יאכל מצה אחר הפסח כי אם כשקובע עליה ודוק כי קצרות.

דעת פוסקי ספרד למעשה: מנהג הספרדים לברך על מצות לאחר הפסח בורא מיני מזונות כיון שהיא נכססת אך טוב להחמיר לאוכלו בתוך סעודת פת (יחוד"ג יב. אול"צ יב. ג. הגרמ"א בתשובה) ויש אומרים גם ליטול ידיים ללא ברכה (אול"צ שם). וחולה שאוכלו בקביעות יש אומרים שיברך המוציא (יחוד"ג שם) ויש אומרים שיברך מזונות כמנהג (אול"צ שם). ודעת הרב אליהו שעד פסח שני ברכתו המוציא.

אור לציון מוסיף שגם אם נאפה על דעת למלא דינו כממולא בשעת אפיה

16. שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק יב - הערה י

ואף שהמילוי של הופלים לא ניתן אלא לאחר האפיה, מ"מ כיון שדרכם בכך, השיב פת העשויה כמין כיסים שממלאים בה, ומברך עליה בתוך הסעודה

וכן דעת הגרשז"א (הע' הגרשז"א 'ותן ברכה' קסח יג) לענין צנימים שנעשים בשני שלבים.

ובחזו"ע (עמ' סה בהערות) משמע שאם כבר נאפה לא יועיל.

מילוי בדברים שדרך לשבוע מהם

17. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף יז

פשטיד"א הנאפית בתנור בבשר או בדגים או בגבינה, מברך עליה המוציא ובה"מ.

נחלקו האחרונים מדוע מברכים המוציא על פשטידה יש אומרים שכיון שהמילוי דרכו להאכל לשבוע. ויש אומרים שמדובר דווקא שקבעו עליהן סעודה, ובלאו הכי ברכת הפשטידה מזונות.

18. ט"ז אורח חיים סימן קסח ס"ק כ

ובס' עמק ברכה ראיתי שמחלק בין מילוי בשמ"י למילוי בשר ודגים מטעם דבשר ודגים באים ללפת הפת וע"כ הוה טפל לפת משא"כ בפיר' וכ"כ המג"א ס"ק מד.

... וע"כ נלע"ד דלא נתכוננו יפה בזה אלא דודאי יש בזה דין כסנין ואי קבע סעודה מברך המוציא וע"ז קאמר דהווא אמינא דפשטיד"א זו אפי' קבע סעודה לא יברך המוציא מכח דבשר עיקר קמ"ל.

הלכה למעשה בדיון מילוי בשר גבינה וכד'

בא"ח (פנחס ב) - לעולם ברכתו מזונות.

אור לציון (ב יב ה) - לעולם ברכתם המוציא.

משנ"ב (קס"ח ד) - אם עשויין ריקין קטנים ומעורב בהם פתיתין של בשר וניכר שעשויים לקנינות ברכתם מזונות. אחרת ברכתם המוציא.

נכסס

אחד משלשת הגזרים לפת הבאה בכסנין הוא דבר יבש שכוססין אותו

19. שולחן ערוך אורח חיים סימן קסח סעיף ז

וי"מ שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם כעבים יבשים וכוססין אותם.

כטעם הדבר כותב המשנ"ב שאין דרך אכילתו הרבה כלחם ונראה שהולך לשיטה שהתכלית קובע

20. משנה ברורה סימן קסח ס"ק לה

ונעשית מה' מיני דגן ובמים לבד אך באפיתן נעשים יבשים כ"כ עד שנפרכים ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס ואין דרכם לאכול מזה הרבה לכן אין לו דין פת:

אמנם בערוך השלחן תולה במאפיינים הפיזיים שלו ששונים מאלו של לחם

21. ערוך השולחן אורח חיים סימן קסח סעיף כא

אינו מובן כלל כדיון שאין בו תבלין הרי הוא פת גמור דאטו מפני שהוא יבש אינו פת... וצ"ל כיון שהוא קשה מאד אינו כפת וצ"ע:

מאפה נכסס – עסה שנעשית יבשה ופריכה באפייתה ברכתה בורא מיני מזונות ואפילו אם לא נילושה בטעם מיוחד (שו"ע שם ט).

זמן קובע לברכה – הזמן הקובע לברכה הוא זמן האפיה ולכן אם היה נכסס לאחר האפיה ברכתו מזונות. אמנם אם נאפה כלחם ושוב הצנימו אותו נשאר ברכתו המוציא אלא אם התכוונו להצנימו מתחילה (הע' הגרשו"א וכן ברכה קסח יג) וכן אם אפו עלים של בצק על מנת למלא אותם ברכתם מזונות (אול"צ ב יב י). ויש אומרים שלאחר האפיה כבר לא מועיל שינוי כגון שמרחו מתחילה על הבצק נותני טעם אמנם נבלעו בה לאחר האפיה (חזו"ע עמ' סח).

מצות – מנהג הספרדים לברך על מצות לאחר הפסח בורא מיני מזונות כיון שהיא נכססת אך טוב להחמיר לאוכלו בתוך סעודת פת (יחו"ד ג יב, אול"צ יב ג, הגרמ"א בתשובה) ויש אומרים גם ליטול ידיים ללא ברכה (אול"צ שם). וחולה שאוכלו בקביעות יש אומרים שיברך המוציא (יחו"ד שם) ויש אומרים שיברך מזונות כמנהג (אול"צ שם). ודעת הרב אליהו שעד פסח שני ברכתו המוציא. ומנהג האשכנזים לברך על מצה המוציא כיון שדרך לאכלה לשובע ואינם פריכים לגמרי (הליכות שלמה ד"ה כח).

סיכום הלכה למעשה פת הבאה בכסנין

פת הבאה בכסנין – ברכתה בורא מיני מזונות (שו"ע קסח ז) ואם קובעים סעודה ברכתה המוציא וברכת המזון (שו"ע שם ו). ובכלל גדר זה מאפים שנילושו בתבלין, נכססים או ממולאים כמובא להלן.

גדר נילוש – עיסה שנילושה בתבלין או מי פירות.

מנהג הספרדים כל שניכר טעם התבלין או מי הפירות ברכתו מזונות (שו"ע קסח ז).

ולמנהג האשכנזים כל שכמות מי הפירות גדולה מכמות המים (משנ"ב שם לג) ברכתו מזונות ואחרת אפילו אם הטעם ניכר כגון שהשתמשו במעט רכז מיץ ורוב מים ברכתו המוציא (מנה"י ט יז, שבט הלוי ט מד, הליכות שלמה פסח חלק ט הערה 85).

ויש מסבירים בשיטה זו שהעיקר שטעם התוספת יהיה חזק במידה שדרך בני אדם לאכול מאפה זה **לתענוג חוט שני ברכות** (עמ' קסא, ע"פ חזו"א בהבנת המשנ"ב).

ואם נתן תבלין בכמות שנותן טעם **חזק** אך אינו רוב נחלקו השיטות והמברך מזונות גם למנהג אשכנזי יש לו על מה לסמוך כשאין דרך לקבוע עליו סעודה (זה"ב עמ' 241 מדברי המשנ"ב שם לג).

להמניות מזונות (כל אחד על פי גדריו לעיל) מסוג שפעמים מגישים אותם בשמחות, נחלקו בהם הפוסקים, ויש אומרים שכיון שדרך לקבוע עליהם סעודה נכון ליר"ש שלא לאכלם אלא בסעודת פת (אור לציון ב, יב ד, וזה"ב עמ' 41 בשם הגרשו"א והרב קרליץ).

ובכל אופן אם אוכל מהם שלא בסעודת פת, למנהג הספרדים ברכתם מזונות כל שניכר טעם המתקית (אול"צ שם, חזו"ע ברכות נה, הגרמ"א מאמ"ר א אור"ח ה, וכתב הגרמ"א שהעובדה שמביאים אותה רק בחתונות מוכיחה שאין דרך לקבוע עליהן סעודה).

ולמנהג האשכנזים יש אומרים שיברך מזונות ואפילו שדרך להביאם כסעודה (הגרשו"א ורבני בד"צ העד"ח הוב"ח וזאת הברכה עמ' 41). ויש אומרים שברכתם המוציא (שם בשם הרב וזנר).

לחם שום – שנעשה באופן שלשו את הבצק מתחילה עם שום וקיבל טעם ניכר של שום ברכתו המוציא ברכתו למנהג הספרדים כדון נילוש בתבלין (הרב מוצפי **כא**, משמעות אול"צ ב יב ה לענין גלוש ברסק עגבניות וחזו"ע עמ' סח לענין גלוש בבשר) ולמנהג האשכנזים ברכתו המוציא כיון שעיקרו נילוש במים (הרב יעקב אריאל **כא**).

ולחם שרק מרחו אותו בשום לאחר אפייתו ברכתו המוציא גם למנהג הספרדים.

לישה בביצים או חלב – אמנם אם תהיה העיסה נילושה רק מביצים תהיה ברכתה למנהג האשכנזים מזונות ואפילו שביצים דרכם להאכל לשובע (משנ"ב צד) ואפילו שאין טעמם ניכר בעיסה (מנה"י ט יז, שבה"ל ט מד) ולמנהג הספרדים המוציא כיון שאין ניכר הטעם.

בצק רגיל שטוגן בשמן – ברכתו מזונות ואין קובעים עליו סעודה. ואם אפו אותו לאחר מכן ברכתו מזונות ואם קבעו עליו סעודה ברכתו המוציא (משנ"ב קסח פה).

מאפה ממולא בפירות – מאפה שמילאו אותו קודם האפיה בפירות או בשאר דברים שדרך לאכלם לקינוח כגון אגוזים ושקדים ברכתם בורא מיני מזונות (שו"ע קסח ז).

מאפה ממולא בבשר – מאפה הממולא בדברים שדרך לאכלם לשיעור כגון בשר או גבינה נחלקו הפוסקים בברכתם. יש אומרים שלעולם ברכתם בורא מיני מזונות (בא"ח א פנחס כ) ויש אומרים שברכתם המוציא (אול"צ יב ה, חזו"ע עמ' סו) ויש אומרים שאם ניכר שעשויים לקינוח כגון שהם קטנים ברכתם מזונות ואם לאו ברכתם המוציא (משנ"ב צד).